

**Пояснювальна записка
до освітнього електронного курсу
“Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе”**

*Авторки: Андрєєнкова Вероніка Леонідівна, Левченко Катерина Борисівна, докт.
юрид. наук, професор, Матвійчук Марина Миколаївна, канд. пед наук.*

Актуальність освітнього курсу

Створення мирного середовища як умови встановлення демократичних цінностей є орієнтиром для розбудови держави. Враховуючи сучасний етап соціокультурного розвитку України, необхідно констатувати зміну уявлень про шляхи вирішення конфліктів. Надзвичайно гостро проблема мирного врегулювання конфліктів виділяється в аспекті реформування системи освіти. Заклади освіти ставлять за мету всебічний розвиток дитини, створення умов для засвоєння ефективних моделей поведінки з ровесниками, проте часті явища цькування, булінгу та високий рівень конфліктності серед однолітків не дозволяє в повній мірі досягти поставлених цілей.

Тому значних змін потребує система середньої загальної, професійної (професійно-технічної), позашкільної освіти, які мають забезпечити дотримання загальнолюдських прав; формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками; створити атмосферу безпеки в дитячому та молодіжному колективі, забезпечити процес конструктивної комунікації учнівської молоді з оточуючими.

Вирішення означених проблем актуалізує питання побудови безпечного, мирного освітнього простору, який передбачає впровадження в систему освіти технології вирішення конфліктів шляхом співробітництва. Важливими кроками в цьому напрямку є: формування у здобувачів освіти здатності протистояти булінгу, навичок ненасильницької поведінки, побудови конструктивного діалогу, розуміння поняття «мир», усвідомлення власної значущості у миробудуванні, усвідомлення конфлікту як важливої та невід’ємної частини життя, створення особистої мирної стратегії поведінки в конфлікті.

Вагомим кроком у побудові мирного освітнього простору та зменшенні рівня конфліктності в учнівському середовищі можна вважати розробку і впровадження Комплекту освітніх програм “Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації (авт.: Андрєєнкова В.Л., Левченко К.Б., докт. юрид. наук, Лунченко Н.В., Матвійчук М.М., канд. пед. наук.). Зазначені матеріали схвалено для використання в закладах освіти Науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді Міністерства освіти і науки України (протокол № 3 від 01.08.2018р.). Теоретичні основи і практичний досвід створення шкільних служб порозуміння презентований у методичному посібнику “Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом «рівний-рівному/рівнарівній» та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти” (авт.: Адамчук Л.Л., Андрєєнкова В.Л., Волченко Л.П., канд. псих. наук, Войцях Т.В., Дацко О.В. та ін.), який схвалено для використання в закладах освіти Науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді Міністерства освіти і науки України (протокол № 4 від 23.10.2018р.)

Освітній електронний курс “Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе” є методичним додатком до програми факультативу “Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе” та програми гуртка “Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації” (Комплект освітніх програм “Вирішення конфліктів мирним

шляхом. Базові навички медіації (авт.: Андрєєнкова В.Л., Левченко К.Б., докт. юрид. наук, Лунченко Н.В., Матвійчук М.М., канд. пед. наук.).

Мета Курсу: підвищення рівня конфліктологічної компетентності здобувачів освіти, вмінь і навичок вирішення конфліктів мирним шляхом, ненасильницької поведінки та громадянської позиції.

Завдання Курсу:

- надати базові теоретичні знання з конфліктології;
- ознайомити з основними засадами миробудування;
- ознайомити з поняттям «насильство», його видами;
- закріпити практичні навички вирішення проявів насильства у повсякденному житті;
- опанувати ненасильницьку модель поведінки;
- відпрацювати практичні навички протидії булінгу;
- сформувати розуміння гендерної рівності;
- сформувати навички протидії дискримінації за статевими, віковими, етнічними, культурними ознаками, віросповіданням, ознаками відсутності/наявності інвалідності тощо;
- сформувати навички вирішення конфліктів мирним шляхом;
- опрацювати поняття «відновні практики», їх роль і значення для закладу освіти;
- ознайомити з цінностями та принципами медіації як інструменту вирішення конфліктів, що базується на врахуванні інтересів сторін конфлікту;
- відпрацювати навички відновлювальної комунікації;
- сформувати розуміння безпечного освітнього середовища;
- сформувати розуміння важливості участі учнівської молоді у миробудуванні та вирішенні конфліктів мирним шляхом.

Основні ідеї Курсу

В основі електронного курсу “Вирішую конфлікти та будує мир навколо себе” лежить ідея, яка передбачає формування у здобувачів освіти вміння ефективно вирішувати конфлікти, бути толерантними до думки інших, протистояти насильству, булінгу, дискримінації в колективі, брати відповідальність за розбудову миру, дотримуватися рівних прав чоловіків та жінок, хлопців та дівчат.

Відтак, концептуальна ідея Курсу передбачає формування у здобувачів освіти вміння мирно вирішувати конфлікти, керуватися загальнолюдськими цінностями у спілкуванні з іншими, пропагуючи ідеї миробудування.

В змісті Курсу зроблено акцент на формуванні таких життєвих навичок: ефективна комунікація, управління конфліктами, толерантність, недискримінація, управління емоціями, формування ненасильницької поведінки, цінностей тощо.

Зміст названих вище базових компонентів розкривається у наступних тематичних розділах:

РОЗДІЛ 1. Усвідомлювати мир: розуміння учнями та ученицями поняття «мир», власної ролі у миробудуванні, формування нетерпимості до насильства, дискримінації, розуміння рівності прав чоловіків та жінок, хлопців та дівчат.

РОЗДІЛ 2. Розуміти конфлікт: ознайомлення з поняттям «конфлікт», його причинами та наслідками, обговорення типології конфліктів, розуміння структури конфлікту, розуміння гендерної складової конфлікту.

РОЗДІЛ 3. Вирішувати конфлікт: аналіз конфліктної ситуації з огляду стилів вирішення конфліктів, аналіз конфліктної ситуації з огляду позицій та інтересів, ознайомлення з етапами вирішення конфлікту.

РОЗДІЛ 4. Спілкуватися в конфлікті: формування навичок активного слухання співрозмовника, формулювання запитань, резюмування та перефразування, надання зворотного зв'язку, формулювання «Я-тверджень».

Тривалість реалізації Курсу

Програма Курсу розрахована на роботу із здобувачами освіти закладів загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти, позашкільної освіти віком 11-18 років (орієнтовно).

Програма не потребує спеціальної підготовки та знань, навчальний матеріал адаптовано до занять із здобувачами освіти різного рівня підготовки.

Обсяг Курсу становить 36 годин.

Програма Курсу універсальна та спрямована на опанування здобувачами освіти навичок вирішення конфліктів мирним шляхом.

Загальні риси методичної системи досягнення мети, засоби її досягнення, форми і режим занять.

Кожна тема Курсу містить теоретичну і практичну частину.

Зокрема, теоретична частина передбачає опрацювання міні-повідомлень з теми, відповіді на дискусійні питання тощо.

Практична частина моделювання та аналіз ситуацій, прослуховування аудіо, мозкові штурми, тощо. В кінці кожної теми є тестування, яке дозволить перевірити рівень засвоєння знань.

Паралельно із впровадженням Курсу рекомендовано здійснювати просвітницьку діяльність в закладі освіти, а саме: розміщення інформаційних матеріалів на сайтах закладу; випуск бюлетеня; створення інформаційного стенду; запровадження тематичних днів/тижнів/місячника; флешмобів; презентація гуртка для педагогічного, батьківського та учнівського колективів, популяризація роботи медіаторів в громаді тощо.

Ключовими елементами методичної системи забезпечення реалізації Курсу є посібники:

- Розбудова миру. Профілактика і вирішення конфлікту з використанням медіації: соціально-педагогічний аспект. Київ: ФОП Стеценко В.В., 2016. 192 с.),
- програма освітнього тренінгу «Базові навички медіатора/медіаторки служби порозуміння закладу освіти»,
- методичний посібник «Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом “рівний-рівному” та вирішення конфліктів мирним шляхом в закладах освіти».
- Комплект освітніх програм “Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації (авт.: Андрєєнкова В.Л., Левченко К.Б., докт. юрид. наук, Лунченко Н.В., Матвійчук М.М., канд. пед. наук.)

Форми контролю за результативністю засвоєння Курсу: тестування та години рефлексії до кожного розділу.